

LITERATURA

1. Andreeva, G.M. (2008). *Sotsialnaya psihologiya*. M.: MGU. 348 s.
2. Obuhova, L.F. (1998). *Detskaya psihologiya: teorii, faktyi, problemyi*. M.: Trivola. 187 s.
3. *Praktikum po psihodiagnostike: Psihodiagnosticheskie materialyi* (1988). M.: Prosveschenie. 228 s.
4. *Psihologicheskii slovar* (2003). Rostov-n/D.: Feniks. 385 s.
5. Raygorodskiy D.Ya. (2011). *Prakticheskaya psihodiagnostika. Metodiki i testyi*. Samara : Izdatelskiy Dom «BAHRAH M». 642 s.
6. *Sotsialnaya psihologiya* (2011). M.: Sfera. 256 s.
7. *Sotsialnaya psihologiya* (2011). Novosibirsk: Sibirskoe soglashenie. M.: INFRA-M. 408 s.
8. Fetiskin, N.P. & Kozlov, V.V. & Manuylov, G.M. (2005). *Sotsialno-psihologicheskaya diagnostika razvitiya lichnosti i malyih grupp*. M.: Izd-vo Instituta psihoterapii. 490 s.

УДК 81'23

**КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЄВІ ВЛАСТИВОСТІ
У СТИЛЬОВІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ**

**Юлія Цьось
(Луцьк, Україна)**

У статті викладено результати теоретичного аналізу наукових досліджень стилю та стильової організації особистості, мовних та мовленнєвих стилів. З позиції соціального конструкціонізму операціоналізовано поняття комунікативно-мовленнєвого стилю та визначено його місце в формально-динамічній моделі індивідуальності О. В. Лібіна.

Ключові слова: *стиль, стильова організація особистості, мовленнєвий стиль, комунікативний стиль, комунікативно-мовленнєвий стиль, формально-динамічна модель індивідуальності.*

В статтє отобразены результаты теоретического анализа научных исследований стиля и стилевой организации личности, языковых и речевых стилей. С позиции социального конструкционизма операционализировано понятие коммуникативно-речевого стиля и определено его место в формально-динамической модели индивидуальности А. В. Либина.

Ключевые слова: *стиль, стилевая организация личности, речевой стиль, коммуникативный стиль, коммуникативно-речевой стиль, формально-динамическая модель индивидуальности.*

The article is focused on the results of the theoretical analysis of the scientific study of style and personality style organization, language and speech styles. From a position of social constructionism the concept of communicative speech style has been brought into operation and its place in the formal dynamic model of individuality after A. V. Libin has been defined.

Key words: *style, personality style organization, speech style, communicative style, communicative speech style, formal dynamic model of personality.*

Актуальність дослідження і постановка проблеми.

В умовах сучасного розвитку суспільства, високої конкуренції практично в усіх сферах життя, дедалі більшої актуальності набувають вміння ефективної співпраці, яка багато в чому залежить від стилю людини, що проявляється в комунікації і відповідній поведінці в соціумі.

З точки зору соціального конструкціонізму саме відносини між людьми визначають форми вираження, за допомогою яких ми пізнаємо світ. Знання є продуктом відносин між членами суспільства, а мова є засобом для взаєморозуміння і забезпечує можливість конструювати світ у відповідності до особливостей її використання певною соціальною групою та особливостей контексту [Смит 2003:214-219].

К. Келлі стверджує, що людина інтерпретує світ в термінах індивідуальних когнітивних конструктів, які опосередковують для людини світ. Тобто, мова формує соціальну реальність, а не лише функціонує в як носій соціальних погоджень. Як зауважив Т. Гольтгрейвз, відомий дослідник мови та мовлення в соціальному аспекті: «мова – це соціальна дія, яка залучає інших людей» [Holtgraves 2002: 1].

Отже, відповідно до основних постулатів соціального конструкціонізму, джерело причинності (каузальності) знаходиться в соціальному суспільстві, це обумовлює актуальність вивчення комунікативно-мовленнєвого стилю особистості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історія виникнення терміну «стиль» починається ще з часів античності: з грецької «stylos» – паличка для письма на дерев'яних табличках, вкритих воском. В енциклопедичних словниках термін «стиль» трактується як: 1) індивідуально-специфічний спосіб (манера, прийоми) поведінки, тобто характеристика процесу діяльності;

2) сукупність відмінних рис творчості визначеного автора, тобто характеристика продукту діяльності [Холодная 2004: 17].

Загалом в психології виділяють три етапи формування значення терміну «стиль»:

1) в контексті психології особистості для опису індивідуальних способів взаємодії людини зі своїм соціальним оточенням (А.Адлер, Г. Олпорт та ін.), 20 – 50-ті рр. ХХ ст.;

2) для вивчення індивідуальних відмінностей в способах пізнання свого оточення («когнітивний стиль»; Г. Гарднер, Дж. Кляйн, Г. Уіткін та ін.), 50 – 60-ті рр. ХХ ст.;

3) гіперузагальнення поняття стиль, його застосування до всіх сфер життєдіяльності, отождоження стилю з індивідуальними відмінностями в психічній діяльності (Р. Стернберг, Б. Кольб, Б. Лу Ливер, І. П. Шкуратова, О. В. Лібін та ін.), 80-ті рр. ХХ ст. – наш час [Холодная 2004: 17-23].

Протягом усієї історії психології формувалося і остаточне визначення терміну. Кожен вчений або наукова школа бачили його трактування по-своєму. Так, А. Адлер стверджував, що стиль – це ієрархія життєвих цілей і способів, яким суб'єкт надає перевагу для їх досягнення. Г. Олпорт трактував стиль як систему операцій, до якої особистість схильна в силу своїх індивідуальних особливостей [Либін 1998: 6].

В 50-тих рр. ХХ ст. науковці приділили особливу увагу розробці поняття «когнітивний стиль» – формально-динамічна характеристика інтелектуальної діяльності не пов'язана зі змістовими (результативними) аспектами роботи інтелекту [Холодная 2004: 20].

Серед вітчизняних вчених, дослідників Є.О. Клімов займався вивченням індивідуального стилю діяльності – індивідуально-своєрідної системи психологічних засобів, до яких свідомо чи стихійно звертається людина в цілях найкращого врівноваження своєї індивідуальності з предметними зовнішніми умовами діяльності [Клімов 1969]. Проте засновником і основним теоретиком цілого напрямку вивчення індивідуального стилю діяльності став В.С. Мерлін. В своїй концепції інтегральної особистості індивідуальний стиль діяльності вчений розглядає як системоутворюючу та системорозвиваючу ланку [Мерлін 1986].

К.О. Альбуханова-Славська, визначаючи «стиль життя», зазначає, що це здатність особистості організувати життя за

власним замислом у відповідності до своїх схильностей, прагнень [Альбуханова-Славская 1991: 21].

О.В. Лібін визначає стиль людини як стійкий цілісний паттерн індивідуальних проявів, що проявляється в наданні переваги індивідуумом конкретній формі взаємодії з фізичним і соціальним середовищем [Либін 1998: 11-12].

І.П. Шкуратова виділяє наступні функції стилю: адаптаційна, компенсаторна, системоутворююча та функція самовираження [Шкуратова 2002: 6-7].

Загалом існує декілька варіантів класифікації стилів. Найбільш лаконічна належить Д. Ройсу і Е. Поуеллу, вони виділяють:

- альтруїстичний (смысл якого полягає у служінні людям);
- індивідуальний (спрямований на самоактуалізацію);
- ікарістичний стиль життя (за іменем міфічного героя Ікара, спрямований на творчість) [Либін 1998: 25].

В. О. Толочек пропонує за основні критерії систематизації стилю брати характер та вид активності і виділяє: стилі адаптації, діяльності, взаємодії, відношення [Толочек 2000: 153].

О. В. Лібін розробив формально-динамічну модель індивідуальності, де показав яке місце займає стиль в ієрархічній структурі особистості поряд з такими інтегральними параметрами, як темперамент, здібності, інтелект, характер (рис. 1). Також вчений пропонує ієрархічну структуру стилів, в якій розроблені стильові фрейми – мінімальні набори взаємопов'язаних ознак, що володіють відмінною специфікою; показаний суттєвий вплив на процес стилеутворення конституційних компонентів – властивостей нервової системи та темпераменту [Либін 1998: 109-124].

Натомість І. П. Шкуратова пропонує іншу картину співвідношення між стильовими характеристиками особистості, основу на трьох видах спрямованості поведінки людини: на себе, на інших і на предметну діяльність [Шкуратова 2002: 11-12].

Отже, узагальнюючи підходи науковців, можна стверджувати, що стиль – це системна характеристика індивіда, яка зумовлює поведінку людини, визначає провідний спосіб вирішення нею життєвих задач та характер взаємодії з оточуючим світом (суб'єкт-об'єктної взаємодії) загалом. Стиль формується на

основі як внутрішніх характеристик особистості, так і піддається впливу соціального середовища, в якому перебуває індивід. Тобто, це є гнучка, системоутворююча та системоперетворююча психічна властивість особистості.

Мета і завдання статті. Мета – дослідити проблему комунікативно-мовленневих властивостей у стильовій організації особистості. Завдання: 1) здійснити теоретичний аналіз наукових досліджень у вітчизняній та зарубіжній літературі щодо проблем комунікативних і мовленневих стилів особистості. 2) обґрунтувати доцільність виокремлення поняття «комунікативно-мовленневий стиль особистості» та його включення в формально-динамічну модель індивідуальності.

Обґрунтований виклад основного матеріалу і отриманих результатів.

Вивченням мовних та мовленневих стилів займаються такі вчені як М.Е. Айланд, Т. Гольтгрейвз, А.Л. Гонзалес, Л.В. Засекіна, Дж.В. Пеннебакер, Р. Б. Слатчер, Дж. Т. Хенкок та ін.

Мовний стиль, за А.Л. Гонзалесом – це несвідома вербальна координація, яка дає змогу встановити ефективну міжособистісну взаємодію [Gonzales, 2010]

Відповідно до поглядів Т. Гольтгрейвза, мовні стилі – це набір лінгвістичних та прагматичних особливостей, які згруповані разом. [Holtgraves 2002]. У своїй праці «Мова як соціальна дія: соціальна психологія та мова», автор розглядає сильний та слабкий мовленневий стиль.

За Л.В. Засекіною мовні стилі, з одного боку, виражають подібність у комунікації шляхом використання однакових службових слів, а з іншого – за умови їх перетину одночасно конструюють і виражають гармонійні міжособистісні відносини між людьми [Засекіна 2012].

Проте, існує необхідність розрізнити мовні та мовленневі стилі особистості зважаючи на сутність мовлення як виразника індивідуальної психіки.

Мовленневі стилі – це своєрідні способи обробки вербальної інформації на етапах її сприймання і породження у процесі взаємодії особистості із соціальним світом [Засекіна 2012].

Класифікація мовленневих стилів:

- усвідомлене / автоматизоване мовлення (досліджується за допомогою коефіцієнта перетину службових слів);

- зосередженість на новизні / відомості інформації (досліджується за допомогою коефіцієнту перетину найчастотніших іменників та дієслів);

- сила / слабкість зв'язності мовлення, що означає ступінь складності його сприйняття (досліджується за динамікою коефіцієнту глибини зв'язності тексту) [Засекіна 2012].

Дослідження мовленнєвої діяльності як частини діяльності загалом призвело до необхідності вивчення комунікативної поведінки учасників спілкування. Термін «комунікативна поведінка» вперше використав Й. А. Стернін. За ним, це поведінка, яка охоплює вербальну та невербальну складові, використовується як родове поняття щодо категорій «мовленнєва поведінка», «мовленнєве (вербальне) спілкування». Вона передбачає не лише ввічливе, еталонне спілкування (мовленнєвий етикет), а й реальну комунікативну практику [Стернін 1989].

Щодо поняття «комунікативний стиль», то сьогодні його визначають як сукупність засобів та способів передачі певної інформації, унікальних, особистісно орієнтованих засобів психолінгвістичного впливу на цільову аудиторію з метою донесення думок, переконань чи іншої комунікативної інформації до комунікативного партнера(ів) [Антонов 2013: 41]. У стилі комунікативної поведінки особистості поєднуються всі стильові аспекти її взаємодії із суб'єктами зовнішнього середовища.

Отже, аналізуючи поняття стиль, стильову організацію особистості та роль комунікації в життєдіяльності людини, особливу увагу привертає значущість мовленнєвого стилю особистості. Адже при взаємодії з оточуючим світом індивід виражає та конструює власну життєву позицію, а також налагоджує взаємовідносини з іншими. Водночас, завдяки вмілому використанні комунікативних дій, умінь і навиків (що утворюють комунікативний стиль) стає можливим взаємовигідна кооперація в різноманітних сферах суспільного життя.

Виходячи з постулатів соціального конструкціонізму та аналізу основних наукових підходів до визначення стилю людини, її мовленнєвого стилю, та розуміння комунікативного стилю особистості, доцільним видається поєднання понять «мовленнєвий» та «комунікативний стиль».

Комунікативно-мовленнєвий стиль (КМС) – це системна характеристика індивіда, яка зумовлює комунікативно-мовленнєву поведінку людини, визначає провідний спосіб вирішення нею

комунікативних і мовленнєвих задач та характер взаємодії з оточуючим світом. При цьому комунікативно-мовленнєвий стиль розглядається нами як встановлення суб'єкт-об'єктної взаємодії за допомогою мовлення. КМС – це нове поняття, яке вміщує в собі як набір психологічних навичок людини до координування власної комунікативної поведінки так і внутрішні особливості конструювання та передачі вербальних даних за допомогою мови.

Під комунікативно-мовленнєвою діяльністю розуміємо комплексне застосування мовних і немовних засобів виразності з метою комунікації.

Комунікативно-мовленнєві здібності можна характеризувати як індивідуальні психологічні й психофізіологічні особливості, які сприяють швидкому і якісному засвоєнню умінь та навичок застосовувати засоби спілкування в конкретній ситуації взаємодії з оточуючим.

Варто також враховувати, що комунікативно-мовленнєвий розвиток відбувається в єдності змістових та структурно-динамічних компонентів, що виявляються в поведінці, свідомості, особистісному становленні людини [Піроженко 2004]. Саме комунікативно-мовленнєвий стиль особистості, є балансуєчим елементом між біологічною суттю людини та її соціальним оточенням. Тому, доцільним є включення даного поняття в формально-динамічну модель індивідуальності О. В. Лібіна. (рис. 1)

Кожен параметр, в моделі О. В. Лібіна, не є виключно автономним утворенням, а знаходиться в загальному полі взаємодії. Комунікативно-мовленнєвий стиль зайняв проміжну позицію між біологічними та соціальними чинниками впливу на особистість. Як видно з моделі, КМС накладаються з темпераменту, моторних та перцептивних стилів, стилів операцій і дій.

Конструкт стилю розглядається О. В. Лібіним як механізм, що інтегрує програми психобіологічних програм і характеристики процесу соціалізації, це симптомокомплекс характеристик, які відносяться до різних рівнів індивідуальності. Формування стильового симптомокомплексу залежить від виникнення різних типів поєднання індивідуума з середовищем, і меншою мірою схильне до впливів конкретних цілей чи смислів, включених в процес життєдіяльності. Відповідно О. В. Лібін визначає дві основні функції стильового механізму в структурі особистості: об'єднуючу та компенсаторну [Лібін 1998].

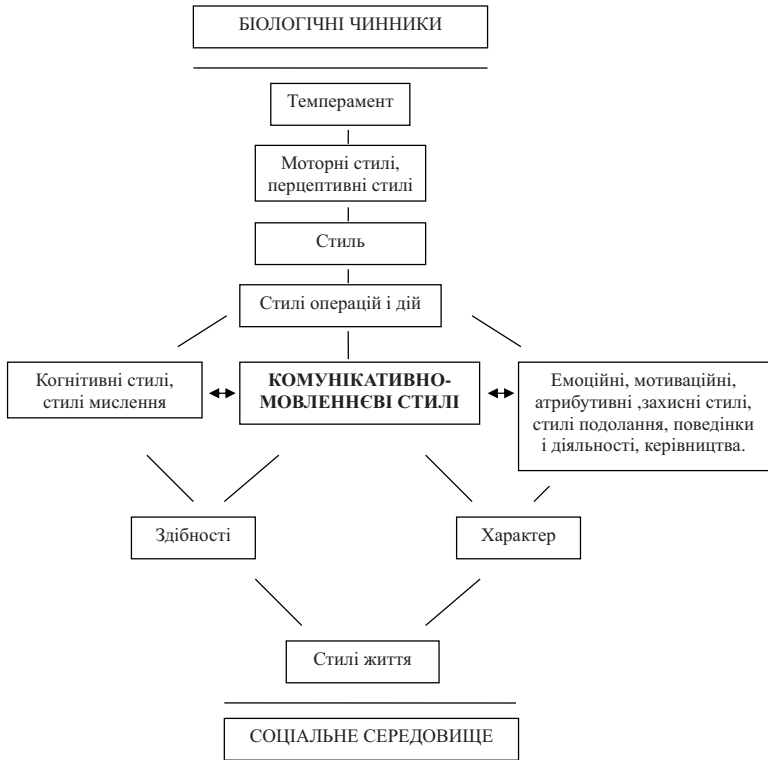

Рис. 1. Комунікативно-мовленнєві стилі у формально-динамічній моделі індивідуальності

Функціонує КМС на рівні та в єдності з такими компонентами як: когнітивні, емоційні, мотиваційні, атрибутивні, захисні стилі, стилі подолання, поведінки і діяльності, керівництва. Мовлення пронизує всі аспекти життя практично на всіх рівнях взаємодії з оточуючим світом.

Здібності та інтелект визначають продуктивність функціонування всієї системи індивідуальності в конкретних ситуаціях, а характер визначається стійкими мотиваційними тенденціями, типом самооцінки та балансом позитивного-негативного життєвого досвіду.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, в результаті теоретичного аналізу наукових досліджень у вітчизняній та зарубіжній літературі щодо проблеми стилю ми дійшли висновку, що стиль – це системна характеристика індивіда,

яка зумовлює поведінку людини, визначає провідний спосіб вирішення нею життєвих задач та характер взаємодії з оточуючим світом (суб'єкт-об'єктної взаємодії) загалом. Стиль формується на основі як внутрішніх характеристик особистості, так і піддається впливу соціального середовища, в якому перебуває індивід. Тобто, це є гнучка, системоутворююча та системоперетворююча психічна властивість особистості

З точки зору соціального конструкціонізму та на основі підходів до розуміння стилю нами була обґрунтована доцільність виокремлення поняття «комунікативно-мовленнєвий стиль особистості» та його включення в формально-динамічну модель індивідуальності О. В. Лібіна.

Отже, комунікативно-мовленнєвий стиль – це системна характеристика індивіда, яка зумовлює комунікативно-мовленнєву поведінку людини, визначає провідний спосіб вирішення нею комунікативних і мовленнєвих задач та характер взаємодії з оточуючим світом. При цьому комунікативно-мовленнєвий стиль розглядається нами як встановлення суб'єкт-об'єктної взаємодії за допомогою мовлення.

У **перспективах** подальших досліджень лежить теоретичне доопрацювання функцій комунікативно-мовленнєвих стилів та емпірична перевірка отриманих результатів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абульханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Альбуханова-Славская. – М.: Мысль, 1991. – 299 с
2. Засекіна Л.В. Мовленнєві стилі у новій парадигмі психолінгвістичного знання / Л.В. Засекіна // Психолінгвістика, 2012. Вип. 9. – С.48-55
3. Климов Е.А. Индивидуальный стиль деятельности в зависимости от типологических свойств нервной системы / Е. А. Климов. – Казань. – 1969
4. Мерлин В.С. Очерк интегрального исследования индивидуальности / В. С. Мерлин. – М.: Педагогика, 1986. – 137 с.
5. Психологія комунікативно-мовленнєвого розвитку дитини : Автореф. дис... д-ра психол. наук : 19.00.07 / Т.О. Піроженко; Ін-т психології ім. Г.С. Костюка АПН України. - К., 2004.
6. Поняття комунікативного стилю в сучасних прагмалінгвістичних дослідженнях / О.В. Антонов // Мовні і концептуальні картини світу. - 2013. - Вип. 43(1). – С. 38-44. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43\(1\)_8.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43(1)_8.pdf)
7. Смит Н. Современные системы психологии./ Н. Смит // Пер. с англ. под общ. ред. А.А. Алексеева — СПб.: прайм-ЕВРОЗНАК, 2003. — С. 214-237.
8. Стернин И.А. О понятии коммуникативного поведения // Kommunikativ-funktionale Sprachbetrachtung. Halle, 1989. – С. 279—282.
9. Стиль человека: психологический анализ / Под. ред. А.В. Либи́на. Москва: Смысл, 1998. – 310 с.

10. Толочек В.А. Стили профессиональной деятельности / В.А. Толочек. – М.: Смысл, 2000. — 199 с.
11. Холодная М.А. Когнитивные стили. О природе индивидуального ума / М.А. Холодная. 2-е изд. — СПб.: Питер, 2004. — 384 с.
12. Шкуратова И.П. Стилиевой подход к исследованию личности: проблемы и перспективы Опубликовано в сб.: Индивидуальные и стилевые особенности личности. Ростов-на-Дону, ЮРГИ – 2002 – С.29-45.
13. Gonzales, A.L., Hancock, J.T., & Pennebaker, J.W. Language style matching as a predictor of social dynamics in small groups// Communications Research. – 2010. – Vol. 31. – P. 3-19
14. Holtgraves, T.M. (2002). Language as social action: Social psychology and language use. Mahwah, NJ: Erlbaum.

LITERATURE

1. Abul'hanova-Slavskaia K.A. (1991). *Strategija zhizni [Life strategy]*. Moscow.: Mysl' [in Russian].
2. Zasekina, L.V. (2012) *Movlennevi stili u novij paradigmi psiholingvistichnogo znannja [Speech styles in the new paradigm of psycholinguistic knowledge].// Psiholingvistika [Psycholinguistics]. (Vol. 9) (pp. 48-55) [in Ukrainian]*.
3. Klimov E.A. (1969). *Individual'nyj stil' dejatel'nosti v zavisimosti ot tipologicheskikh svoystv nervnoj sistemy [Individual style of activity according to typological properties of the nervous system]*. Kazan' [in Russian].
4. Merlin V. S. (1986) *Oчерk integral'nogo issledovanija individual'nosti [Integral study of personality]*. Moscow: Pedagogika [in Russian].
5. Pirozhenko T.O. (2004) *Psyhologija komunikatyvno-movlennjevogo rozvytku dytyny [Psychology of the communicative speech development of the child]* Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].
6. Antonov O.V. (2013). *Poniattia komunikatyvnoho stylu v suchasnykh prahmalinhvistychnykh doslidzhenniakh [The concept of communicative style in modern prahmalinhvistic researches]*. Movni i kontseptualni kartyny svitu [Language and conceptual world view]. (Vol. 43 (1)) (pp. 38-44) (n.d.). nbuv.gov.ua. Retrieved from: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43\(1\)_8.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Mikks_2013_43(1)_8.pdf) [in Ukrainian].
7. Smit N. (2003) *Sovremennye sistemy psihologii [Modern systems of psychology]*. (A.A. Alekseeva, Trans). (pp. 214-237) Saint Petersburg: prajm-EVROZNAK [in Russian].
8. Libin A.V. (Eds.). (1998). *Stil' cheloveka: psihologicheskij analiz [Humans style: psychological analysis]*. Moscow: Smysl [in Russian].
9. Tolochek V.A. (2000). *Stili professional'noj dejatel'nosti [Professional activity styles]*. Moscow: Smysl [in Russian].
10. Holodnaja M.A. (2004). *Kognitivnye stili. O prirode individual'nogo uma [Cognitive styles. About the nature of the individual mind]*. (2nd ed.) Saint Petersburg: Piter [in Russian].
11. Sternin I.A. (1989) *O ponjatii kommunikativnogo povedenija [The concept of communicative behavior]* Kommunikativ-funktionale Sprachbetrachtung [Communicative-functional language viewing] (pp. 279-282) Halle [in Russian].
12. Shkuratova I.P. (2002) *Stilevoj podhod k issledovaniju lichnosti: problemy i perspektivy [Stylistic approach to the study of personality: Problems and Prospects]*. Individual'nye i stilevye osobennosti lichnosti [Individual and style personality traits]. Rostov-na-Donu: JuRGI (pp. 29-45) [in Russian].

13. Gonzales, A.L., Hancock, J.T., & Pennebaker, J.W. (2010) *Language style matching as a predictor of social dynamics in small groups*. Communications Research.(Vol. 31) (pp. 3-19) [in English].
14. Holtgraves, T. M. (2002). *Language as social action: Social psychology and language use*. Mahwah, NJ: Erlbaum [in English].

УДК [159.953+378.14]:81'233

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ

Наталія Чміль
(Луцьк, Україна)

Статтю присвячено аналізу змісту професійного мовлення та шляхів його ефективного формування у студентів. Представлені дослідження розвитку мовлення за фахом та основні лінгвістичні характеристики професійної мови. Розроблена модель професійного мовлення як сукупності знань, вмінь та навичок, необхідних для формування високого рівня мовленнєвої діяльності. Запропоновано розвивати професійне мовлення шляхом набуття навичок наукового, професійного розмовного та рекламного мовлення та мови професійної документації з урахуванням індивідуальних особливостей мовця. Визначено ряд педагогічних та психологічних умов, які сприяють ефективності мовної освіти студентів, а саме: формування мотивації оволодіння професійним мовленням, розвиток мовленнєвих вмінь на міждисциплінарному рівні, використання компресії текстів за фахом, застосування активних форм навчання для отримання мовленнєвого досвіду.

Ключові слова: професійне мовлення, професійна мова, наукова мова, професійна розмовна мова, мова професійної документації, мова реклами, професійно-мовна підготовка.

Статья посвящена анализу содержания профессиональной речи и путей ее эффективного формирования у студентов. Представлены исследования по развитию речи по специальности и основные лингвистические характеристики профессионального языка. Разработана модель профессиональной речи как совокупности знаний, умений и навыков, необходимых для формирования высокого уровня речевой деятельности. Предложено развивать профессиональную речь